

Paweł Bronowski

IV Klinika Psychiatryczna Instytutu Psychiatrii i Neurologii
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1993

ZWALCZANIE NARKOMANII W POLSCE I W ŚWIECIE

Omawiana pozycja prezentuje materiały z VII Wrocławskiego Sympozjum Kryminologicznego zorganizowanego w Karpaczu w dniach 1-3 czerwca 1990 roku. Organizatorami byli: Uniwersytet Wrocławski oraz Komisja ds. Zapobiegania Narkomanii przy Ministrze Zdrowia. Do udziału w symposium zaproszono naukowców i praktyków z Polski, RFN, Wielkiej Brytanii i istniejącej jeszcze wówczas NRD.

Zakres omawianej podczas symposium tematyki był bardzo szeroki, obejmował zagadnienia związane z prawnymi, socjologicznymi, epidemiologicznymi oraz kryminalistycznymi aspektami narkomanii. Prezentowany materiał można podzielić na 3 duże bloki: epidemiologia narkomanii, uregulowania prawne oraz kwestie związane z prewencją. Warto zaznaczyć, iż publikacja ukazała się ze znacznym, tj. trzyletnim opóźnieniem. Okres ten zaowocował dużymi zmianami na polskiej scenie narkotycznej, dziś sytuacja w wielu kwestiach jest diametralnie różna. Dlatego też prezentowane przed trzema laty materiały dziś stanowią w miarę dokładną „archiwalną fotografię zjawiska AD 1990”. Mimo upływu czasu wiele zadanych wówczas pytań do dziś pozostaje bez odpowiedzi. Tym ciekawsza wydaje się konfrontacja konkluzji odnoszących się do ówczesnej sytuacji z realiami dnia dzisiejszego.

Referaty prezentujące narkomanie w Polsce (M. Staniaszek, S. Szkoziński, A. Kordik) przedstawiają zjawisko głównie poprzez narkomanie opiatową, opartą na przetworach maku. We wnioskach podkreśla się, że kluczowe dla narkomanii w Polsce kwestie wiążą się z kontrolą nad uprawami maku. Polskę określa się jako kraj samowystarczalny, bez istniejącego rynku konsumenta i producenta. Konkluzje te, oczywiste przed trzema laty, dziś już nie przystają do aktualnej sytuacji. Przetwory maku tracą swe

dominujące znaczenie, nie jesteśmy już samowystarczalni w kontekście środków odurzających. Rynek narkotyczny kształtuje się w szybkim tempie, Polska staje się interesująca dla międzynarodowego narkobiznesu.

Kolejna grupa referatów dotyczyła rozwiązań legislacyjnych związanych z narkomanią. Przedstawiono wyczerpująco międzynarodowe aspekty zwalczania narkomanii oraz dostosowanie do nich polskich przepisów (M. Staniaszek). Prezentowane ustawodawstwo poszczególnych krajów oceniane było jako generalnie restrykcyjne - Austria, Wielka Brytania, Belgia, Francja, Szwecja. Jako kraje zmierzające w stronę liberalizacji przepisów przedstawiano Holandię i Hiszpanię. Szczegółowo omówiono kwestie liberalizacji uregulowań dotyczących kwestii posiadania i używania środków odurzających.

Podkreślano, że głównym powodem, dla którego warto zmniejszyć restryktywność przepisów jest potencjalne zmniejszenie zysków handlarzy i mniejsza kryminalizacja zjawiska narkomanii (S.K. Chatterjee). Ostatnie lata dowiodły, że myślenie takie ma w Europie wielu zwolenników - dowodem na to niech będzie przykład Holandii lub niedawne próby legalizacji środków odurzających przez komisję Praw Człowieka Rady Europy. Dziś, tak jak i przed trzema laty, nic nie jest przesądzone. Obok zwolenników liberalizacji istnieje równie silna grupa zwolenników karania za posiadanie narkotyków wszystkich typów - przykładem może być polityka krajów skandynawskich.

Na tle rozważań dotyczących rozwiązań prawnych i dylematów liberalizacji interesująco wyglądają kwestie związane z polską Ustawą o Zapobieganiu Narkomanii z roku 1985. W referatach jest ona przedstawiana generalnie jako „dobra, ale wymagająca nowelizacji” (M. Staniaszek). Nie wydaje się, by dziś można było powiedzieć o niej to samo. U referentów podchodzących do Ustawy nieco bardziej krytycznie (Z. Wąsik) akcentuje się przede wszystkim możliwość rozszerzenia zakresu penalizacji oraz konieczność powołania specjalnego zespołu ds. opracowania nowej ustawy. Inaczej widzi te kwestie M. Staniaszek, który w swym wystąpieniu nie dostrzegął konieczności zaostrzenia przepisów. Dziś wobec wyraźnie widocznej konieczności zmiany ustawy, zarysowany wówczas konflikt między zwolennikami i przeciwnikami karania za posiadanie wyraźnie się zaostrzył. Obecnie linia podziału przebiega między praktykami z jednej strony (policja, osoby związane zawodowo z systemem leczenia i zapobiega-

nia) oraz naukowcami, socjologami i moralizatorami po drugiej. Nie widać rozwiązania.

Pozostałe referaty dotyczą szczegółowych kwestii związanych z używaniem środków odurzających (charakterystyka pisma narkomanów, model prewencji zapowiadany przez Min. Edukacji, sytuacja w woj. jeleniogórskim).

Reasumując, lektura omawianej publikacji skłania do porównań z sytuacją obecną. Generalnie, dziś to już zupełnie inna narkomania, inne są problemy, przed którymi stajemy. Dotyczy to przede wszystkim Polski i krajów Europy Środkowej. Zmieniła się sytuacja na rynku narkotyków, producenci i handlarze tworzą już dość sprawną strukturę. Inna jest również „oferta rynku”, na którym coraz mniej jest przetworów maku. Obniża się wiek inicjacji kontaktów ze środkami odurzającymi. Inne są też uwarunkowania związane z większą penalizacją narkomanii. Niektórzy autorzy trafnie przewidzieli, że ograniczenie obrotu słomą makową będzie związane z nasileniem obrotu lekami psychotropowymi i narkotykami syntetycznymi. W 1990 roku nie można było jednak przewidzieć, jak silne będą skutki otworzenia się na świat w kontekście nowych środków i ich dostępności.

Dlatego też omawiany tom może być traktowany jako wartościowy zbiór artykułów prezentujących zjawisko narkomanii w momencie rozpoczynania się wielkich przemian społecznych, które wpłynęły również na dzisiejszy obraz narkomanii.

Zwalczanie narkomanii w Polsce i w świecie (pod red. Józefa Jakuba Wąsika i Marka Staniaszka), Wrocław 1993, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego